şarıdan ahşapla kaplanmıştır. İki kat yüksekliğinde ve 9,60 × 9,60 m. boyutlarındaki tevhidhânenin sağır olan güney duvarının ortasında yarım daire planlı mihrap hücresi vardır. Doğu ve kuzey yönlerinde 1,50 m. derinliğindeki mahfillerin zemini bir kademe yükseltilmiş, sınırlarına fevkanî kadın mahfillerini taşıyan ahşap dikmeler dizilmiş, dikmelerin arası -girişin karşısına isabet eden yer dışında- ahşap korkuluklarla kapatılmıştır. Doğu ve kuzey duvarlarındaki yedi pencereden ışık alan tevhidhânenin mihrabı ve çevresi Rifâî tekkelerine özgü bir biçimde tefriş edilmiştir. Mihrabın içine burhan göstermekte kullanılan topuz (şiş), tığ, kılıç, gürz gi ler asılmış, iki yanına teberler dikilm ve soldaki duvarlara iki defa kutbiy kamına nâil olduğu için "ebü'l-ale olarak anılan Pîr Ahmed er-Rifâî'ni tarikat sancağı gerilmiştir. Tevhidh batı duvarında zemini üç basamakla yükseltilmiş türbe ahşap korkuluklarla sınırlandırılmıştır. İki kat yüksekliğindeki dikdörtgen planlı (5,40 × 3,70 m.) türbede bulunan beş adet ahşap sandukanın başuçlarında âsitânenin dervişlerinden Hattat İsmâil Dede Efendi'nin nesih hattıyla yazılmış manzumeleri içeren levhalar yer almaktaydı. Rifâî Âsitânesi tasarım mantığı, cephe düzeni, mimari ayrıntılar ve süsleme programı bakımından dönemin ahşap sivil mimari örnekleriyle büyük bir yakınlık gösteren XIX. yüzyılın tipik bir örneğidir. Gösteriş iddiasından ve biçim kaygısından uzak, ihtiyaca göre tasarlanmış yapının selâmlık ve harem bölümlerini oluşturan mekânları arasında tekkelerin kullanım şemasını yansıtan girift bağlantıların kurulduğu dikkati çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Tekkeleri Listesi, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 1825, sıra nr. 136; TSMA, nr. E. 1772, 3333, sıra nr. 168; Süleymaniye Ktp., Zühdü Bey, nr. 489, vr. 2ᵇ; *Üsküdar'da Menzilhane Yokuşu'ndaki Şeyh Tevfik Efendi Dergâhı'nın Planı*, BA, Plan-Proje-Kroki Kataloğu, nr. 93; Galata Mevlevihanesi Müzesi, Cemâleddin Server Revnakoğlu Arşivi, dosya nr. A/168; Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 13; Melekpaşazâde Kadri Bey, *Hankahnâme*, Süleymaniye Ktp., Nuri Arlasez, nr. 36, vr. 8ᵇ (nr. 206); *Âsitâne Tekkeleri*, s. 17; *Mecmûa-i Cevâmi'*, II, 64-65; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314, s. 113; *Tekâyâ ve Zevâyâya Mahsus Defter*, İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü Arşivi, nr. 309; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (nşr. Ali Yılmaz – Mehmet Akkuş), İstanbul 2006, V, 305; I. Friedlander, *The Whirling Dervishes*, New York 1975, s. 120-121; Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, I, 61, 247-248, 433; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşi), s. 77; *a.e.: İstanbul Hankahları Meşâyihi* (nşr. Turgut Kut), Harvard 1995, s. 73-74; L. Thornton, *Les orientalistes peintres et voyageurs 1828-1908*, Paris 1983, s. 218-219; T. Gautier, *Constantinople*, İstanbul 1990, s. 139-148; *a.e.: İstanbul* (trc. Nurullah Berk), İstanbul, ts. (Apa Ofset Basımevi), s. 151-161; M. Baha Tanman, "Settings for the Veneration of Saints", *The Dervish Lodge: Architecture, Art and Sufism in Ottoman Turkey* (ed. R. Lifchez), Berkeley 1992, s. 155-156; a.mlf., "İstanbul'un Ortadan Kalkan Tarihî Eserlerinden Üsküdar'da Rifa'î Âsitânesi", *100 Yaşında Bir Osmanlı Ekrem Hakkı Ayverdi ve Osmanlı Mimârîsi Sempozyumu* (haz. Ayşe Yıldız Topuz), Ankara 2002, s. 117-174; a.mlf., "Rıfaî Âsitanesi", *DBİst.A*, VI (1994), s. 324-325; Sâlim Yorgancıoğlu, *Üsküdar Dergâhları* (haz. Ahmed Yüksel Özemre), İstanbul 2004, s. 114-116; Ziya Şâkir, "Tarikler, Tekkeler", *Resimli Tarih Mecmuası*, sy. 12, İstanbul 1950, s. 464-467; Nedret İşli – T. Zarco-

ACLÂNİYYE

العجلانيّة

Rifâiyye tarikatının Muhammed b. Aclân el-Hüseynî'ye (ö. ?) nisbet edilen bir kolu.

bk. RİFÂİYYE

Ahmed er-Rifâî'ye (ö. 578/1182) nisbet edilen İslâm dünyasının ilk tarikatlarından biri.

RİFÂİYYE

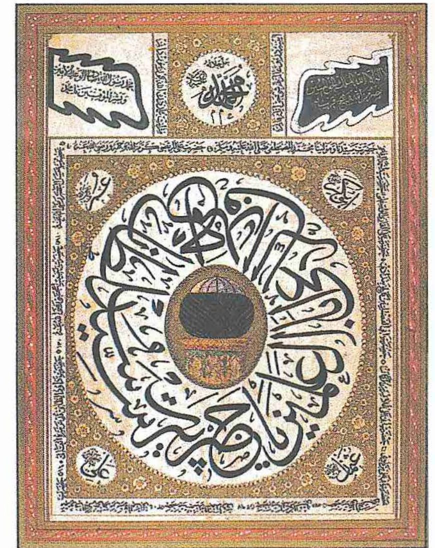
(الرفاعيّة)

Ahmed er-Rifâî'ye
(ö. 578/1182)
nisbet edilen İslâm dünyasının ilk tarikatlarından biri.

Kurucusunun nisbesinden dolayı Rifâiyye diye bilindiği gibi ismine izâfetle Ahmediyye, kurulduğu bölge olan Batâih'e nisbetle Batâihiyye adlarıyla da anılır. Ancak sonraki yıllarda muhtemelen Batâihiyye adının fazla kullanılmaması ve XIII. yüzyılda Ahmediyye adıyla ortaya çıkan Bedeviyye ile karıştırılmaması için daha çok Rifâiyye adı yaygınlaşmıştır. Tarikat günümüzde Türkiye'de Rufâiyye şeklinde de söylenmektedir. 512'de (1118) Irak'ın güneyindeki Batâih bölgesinde Ümmüabîde köyünde doğan Ahmed er-Rifâî önce Ebü'l-Fazl Ali el-Vâsıtî'den, daha sonra dayısı Mansûr el-Batâihî'den hilâfet aldığı için Rifâiyye'nin Hz. Ali'ye ulaşan iki silsilesi bulunmaktadır. İlk şeyhi vasıtasıyla silsile Ebü'l-Fazl b. Kâmih el-Vâsıtî, Gulâm b. Türkân, Ebû Ali er-Rûzbârî, Ali el-Acemî, Ebû Bekir eş-Şiblî; ikinci şeyhi vasıtasıyla Ebû Mansûr et-Tayyib, Ebû Saîd en-Neccâr, Ebû Ali el-Karmezî, Ebü'l-Kâsım es-Sundûsî (es-Sundurûsî), Ebû Muhammed Ruveym el-Bağdâdî ile Cüneyd-i Bağdâdî'ye varmakta, ondan da Hz. Ali'ye ulaşmaktadır.

Rifâiyye'nin XII. yüzyılda teşekkül eden tarikatlar arasında kuruluşunu tamamlayıp teşkilâtlanan ilk tarikat olduğunu söylemek mümkündür. Ahmed er-Rifâî'nin genç yaşta devrin meşhur sûfîlerinden olan dayısı Mansûr el-Batâihî'den kalabalık bir mürid topluluğu devralmış olması bu teşkilâtlanmanın en önemli sebebi olarak görülebilir. Zira Şeyh Mansûr, onu 540 (1145-46) yılında "şeyhü'ş-şüyûh" unvanıyla Ümmüabîde'de bulunan tekkeye yerleştirerek kendisine bağlı bütün tekkelerin başına geçirmişti. Buradaki merkez tekkenin on yıl sonra ilâvelerle genişletildiği görülmektedir. 550'de (1155) 4000 kemerli olarak inşa edilen ve "rivâk" diye anılan bu tekke yüzlerce metrekarelik bir alanı kapsayacak büyüklükteydi. Zâviye yerine daha çok rivâk kelimesinin kullanılması, tekke binasının ahşap direkler ve direkler arasında üstü örtülü kemerlerle bağlantılardan meydana gelen revaklardan oluşması sebebiyledir. Kurulduğu bölge Güney Irak'ta Kûfe, Vâsıt ve Basra arasında Fırat ile Dicle nehirlerinin meydana getirdiği, içinde bolca ağaç ve kamış bulunan bataklıklardan (batâih) ibaret olduğundan tekkenin bu şekilde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Tekkenin binlerce muhip ve müntesibin sağladığı bağış, hediye ve vakıflarla on binlerce cemaate hizmet edebilecek tarzda yapılandığı belirtilir. Büyük zikir meclislerinin kurulduğu geceler (mahyâ) 100.000 mürid Ümmüabîde civarında çadırlarını kurar ve her gün 20.000 mürid rivâkta toplanırdı. Bunlara sabah akşam yiyecek ikram edilirdi. VI (XII) ve VIII. (XIV.) yüzyıllarda müreffeh bir yer olarak anılan, yerleşim yerlerinin birbirine dereler ve su ka-

Rifâî tâc-ı şerîfi çevresinde düzenlenmiş Aziz Efendi hattıyla celî sülüs levha (Muhittin Serin, *Hattat Aziz Efendi*, İstanbul 1999, s. 87)

nalları ile bağlandığı, ulaşımın kayıklarla yapıldığı anlaşılan bu bölgede günümüzde sadece Ahmed er-Rifâî'nin türbesi kalmıştır. Ahmed er-Rifâî'den sonra Ümmüabîde'deki rivâkta irşad postuna ilk olarak yeğeni ve damadı Ali b. Osman (ö. 584/1188), ardından diğer damadı Abdürrahîm b. Osman (ö. 604/1207), onun ardından ilk damadından torunu İbrâhim el-A'zeb (ö. 609/1212) oturmuş, böylece şeyhlik Rifâî ailesi içinde devam etmiştir. İbrâhim el-A'zeb ile birlikte kardeşi Ahmed el-Ahdar'dan Rifâiyye kaynaklarında kutub olarak söz edilmektedir. Rifâiyye, Ahmed er-Rifâî'nin İskenderiye'ye gönderdiği Ebü'l-Feth el-Vâsıtî (ö. 632/1234-35) aracılığıyla Mısır'da teşkilâtlanan ilk tarikat olmuştur. Ahmed er-Rifâî ve tarikatıyla ilgili *el-Maʿârifü'l-Muḥammediyye fi'l-veẓâ'i-fi'l-Aḥmediyye* adlı eserin yazarı, Rifâî'nin torunlarından İzzeddin Ahmed es-Sayyâd (ö. 670/1271) zamanında tarikat Irak, Suriye, Hicaz, Yemen ve Mısır'da yaygınlık kazanmıştır. Ayrıca Tunus'ta XV. yüzyılda bir Rifâî şeyhinin bulunduğu bilinmektedir.

Amasya Taşova'da Rifâiyye'ye ait Seyyid Nûreddin Alparslan Zâviyesi için düzenlenen vakfiyenin Ramazan 655 (Eylül 1257) tarihini taşıması (Bayram, sy. XXIII [1994], s. 32), Kayseri civarında Develi'de Seyyid Şerif adlı bir Rifâî şeyhine ait 695 (1295-96) tarihli bir mezar taşının bulunması (Özgüç – Akok, XIX/75 [1955], s. 382) ve Eflâkî'nin kaydına göre Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (ö. 672/1273) sağlığında Konya'da Rifâîler'in mevcudiyeti (*Âriflerin Menkıbeleri*, II, 149-150) Rifâiyye'nin Anadolu'da XIII. yüzyılın ortalarından itibaren varlığını göstermektedir. İbn Battûta 732-734 (1332-1334) yıllarında dolaştığı yerlerden Kuzey Anadolu, Amasya, İzmir, Bergama ve Macar adlı bir Türkistan şehrinde Rifâiyye mensuplarından söz etmektedir (*Seyahatnâme*, I, 417, 425, 427, 471). M. Fuad Köprülü, İbn Battûta'dan hareketle Rifâiyye mensuplarının XIII. yüzyılın sonları ile XIV. yüzyılın başlarında Anadolu'da faaliyet gösterdiklerini (*Türk Edebiyâtında İlk Mutasavvıflar*, s. 174), Osmanlı Devleti'nin kurulduğu bu dönemde Rifâîliğin en etkili tarikatlardan biri olduğunu (*Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, s. 95-96) kaydetmektedir. Rifâiyye'nin yanı sıra birkaç tarikata daha intisabı bilinen Molla Fenârî'nin XV. yüzyılda Bursa'da yaşamış olması Rifâiyye'nin Anadolu'da bu yüzyılda da devam ettiğini göstermektedir. Kaynaklar, XVI. yüzyılın ilk yarısında Anadolu ve İstanbul'da Rifâîliğin varlığından söz etmemekte (Öngören, s. 19), Rifâiyye mensuplarına İstanbul'da ancak XVI. yüzyılın sonlarından itibaren rastlanmaktadır. Yemen'den İstanbul'a gelen Şeyh Muhammed b. Ukayl (ö. 1037/1627) Üsküdar'da Tavâşî Hasan Ağa (İnâdiye) Camii'nde Rifâî âyini icra etmiştir. İstanbul'da tarikatın yaygınlaşması XVIII. yüzyılda Üsküdar'da Rifâî Âsitânesi'nin kurulmasıyla başlar (bk. **RİFÂÎ ÂSİTÂNESİ**). Bu yüzyılda tarikatın İstanbul'daki altı büyük tarikattan biri olduğu belirtilmektedir (d'Ohsson, IV, 661-662). Aynı yüzyılın başlarından itibaren tarikatın birkaç tekke ile Edirne'de temsil edildiği ve burada Kabûlî Mustafa Efendi gibi divan sahibi bir şeyhin yetiştiği bilinmektedir (Şimşek, s. 29). Ebü'l-Hüdâ es-Sayyâdî adında hem soy hem tarikat bakımından Rifâî-Sayyâdî olan bir şeyhin nakîbüleşraf olarak II. Abdülhamid'in yakınında bulunması, Rifâiyye'nin XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında bütün Osmanlı topraklarında faal olduğunu göstermektedir. XIX. yüzyıl sonunda sadece İstanbul'da kırktan fazla Rifâî tekkesi mevcuttu (Depont – Coppolani, s. 328-329). G. Veinstein ve N. Clayer, bu dönemde İstanbul'daki Rifâî tekkelerinin diğer bütün tekkelere oranının yüzde on bir olduğunu tesbit etmiştir (*Les voies d'Allah*, s. 323). Enver Behnan Şapolyo, tekkelerin kapatılmasından (30 Kasım 1925) önce İstanbul'daki kırk Rifâî tekkesinin ismini kaydetmiştir (*Mezhepler ve Tarîkatlar Târihi*, s. 464-465).

XIX. yüzyılın sonlarında Endonezya'dan Hindistan, Afrika ve Balkanlar'a kadar hemen hemen bütün İslâm dünyasına yayılmış olan Rifâiyye günümüzde Mısır, Suriye, Yemen, Irak, Türkiye ve Balkan ülkelerinde varlığını sürdürmektedir (Tahralı, *Ahmad al-Rifâî*, s. 335-336). Bulgaristan'ın Şumnu şehrinde Rifâî dervişlerinin faaliyetlerine ve XIX. yüzyılda Sofya ile Köstendil'de iki Rifâî tekkesine rastlanmaktadır. Yunanistan'ın Yanya, Serez, Eğriboz, Gümülcine, Selânik şehirlerinde ve Girit adasında Rifâî tekkeleri kurulmuştur. Arnavutluk'ta Rifâiyye'nin XVII. yüzyılın ortalarından itibaren yayılmaya başladığı anlaşılmaktadır. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Yakovalı Şeyh Mûsâ Muslihuddin er-Rifâî'nin Yakova'da kurduğu Hacı Mûsâ Tekkesi'ndeki faaliyetleri sonucu Rifâiyye, Arnavutluk'un yanı sıra Kosova ve Makedonya'ya da yayılmıştır. Arnavutluk'un Tiran, Berat, Pegin (Peçin), İşkodra, Ergiri kasrı (Gjirokaster), İlbasan (Elbasan), Petrela ve Tropoya şehirlerinde bu tarikata ait ondan fazla tekke kurulmuştur. Ayrıca Bosna-Hersek'in Saraybosna; Kosova'nın İpek, Prizren, Yakova (Gjakovë); Makedonya'nın Manastır, Kavadarcı, Üsküp; Hırvatistan'ın Yakova (Djakovo) şehirlerinde Rifâiyye adına tekkeler kurulduğu görülmektedir. Buradan Avrupa ülkelerine, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya'ya göç eden Rifâîler'den bir kısmının oralarda da tekkeler açtığı belirtilmektedir.

Rifâiyye tarikatının esasları Ahmed er-Rifâî tarafından tesbit edilmiştir. Onun ifadesine göre Rifâiyye Kitap ve Sünnet'e dayanan, tevazu ve alçak gönüllülüğün esas alındığı bir tarikattır (*el-Burhânü'l-mü'eyyed*, s. 62-63, 88; *el-Mecâlisü's-seniyye*, s. 17-18). Rifâiyye'de şeyhe intisap müridle mürşid arasında bir anlaşma ve sözleşme (biat ve mübâyaa) olarak kabul edilmekte ve bir merasimle gerçekleştirilmektedir. Kenan Rifâî tarikattaki biat merasimini ayrıntılı şekilde kaydetmiştir (*Ahmed er-Rifâî*, s. 155-157). Tarikata giren sâlikten evvelâ şeriatın emir ve yasaklarını öğrenerek gereğini yerine getirmesi, sonra farzlarla birlikte çokça nâfile ibadetlerle meşgul olması istenir. Sâlik için şeriat edeplerinden tercih edilen öncelikle sohbettir; yani mürid mürşidinin sözlerini dikkatle dinlemeli, onun hal ve hareketlerine dikkat etmeli, davranışlarını ona göre düzenlemelidir. Şeyh ile sohbet ve beraberlik müridin kötü huylarını güzel huylara dönüştürmesine yardımcı olur. Seyrü sülûkün başlangıcı Hakk'a yönelip kalp huzurunu elde etmektir. Bu huzura mürşidin talimatına göre çokça salâtü selâm getirmekle ulaşılır. Salâtü selâm getirmekten maksat sâlike Hz. Peygamber'den feyiz ve "nefha"ların erişmesini sağlamaktır. Zira salâtü selâm vesilesiyle aradaki perdeler kalkmakta ve sâlik Resûl-i Ekrem'den zat nurlarını görebilmektedir. Buna göre Hakk'ın huzuruna vâsıl olmada Hz. Peygamber bir kapı mesabesindedir. Salâtü selâmın her namazdan sonra mürşidin belirleyeceği sayıda okunan beş şekli olmakla birlikte ümmî müridler için, "Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim" şeklinde okunması yeterli görülmüştür.

Rifâî tacı (İstanbul Belediye Müzesi, Envanter nr. 3078)

Müridler, tek başlarına yaptıkları bütün zikirleri kendi işitecekleri kadar yüksek sesle (cehrî) yaparlar. Toplu zikir ise hem oturarak (kuûdî) hem ayakta (kıyâmî) yapılmaktadır (bu zikrin İstanbul'da icra edilen şekli Ömer Tuğrul İnançer tarafından ayrıntılı biçimde kaydedilmiştir; bk. *DBİst.A*, VI, 330-331). Zikir meclislerinde genelikle Ahmed er-Rifâî'nin tertip ettiği evrâd ve ahzâbdan bir bölümü (sekizinci hizip) okunmaktadır. Ayrıca bazı gün ve gecelerde zikir sırasında "burhan" denilen kerametlerin izharı da söz konusudur. İsm-i celâl zikrinin hızlandığı bir sırada zikri yöneten şeyh kılıç, şiş, tığ, topuz gibi aletleri zikir yapan dervişler arasından seçtiği kimselerin yanak, karın, gırtlak, göz çukuru ucu gibi vücudun değişik yerlerine saplar. Dervişler vücutlarına saplanmış aleti elleriyle tutarken zikre devam ederler. Bunun yanı sıra şeyh yassı bir kaşık biçimindeki "gül" denilen, ateşte akkor haline getirilmiş demiri yalar veya dervişlerin belden yukarı çıplak bedenlerine temas ettirir. Bu tür gösteriler arasında ateşe girme, zehir içme, vahşi hayvanlarla oynama, ağızda cam parçalarını çiğneme gibi uygulamalar da zikredilebilir. Bu gösterilerle Allah dilemedikçe ateşin yakmasının, kesici aletlerin kesmesinin, yırtıcı hayvanların zarar vermesinin mümkün olmayacağı deliliyle ispatlanmak istenmekte, ayrıca bu yolla inkârcıların hidayete ermesi hedeflenmektedir.

Ahmed er-Rifâî'ye göre velâyet yolunda olan insanlarda bu hallerin meydana gelmesi mümkün olmakla birlikte bunlar o aşamada kemal alâmeti olmadığından önemsenmemelidir. Rifâî'den bahseden ilk kaynaklarda bu tür olaylara yer verilmemiş, ancak ona bağlı olarak devam eden silsilelerde bu uygulamalar tarikatın belirleyici niteliği haline gelmiştir. Bununla birlikte Ahmed er-Rifâî'ye nisbet edilen, "Eğer bir ateşe ismim anılacak olsa asla alev alev yanmaz"; "Ateşin alevleri yükseldiği esnada zikredince mahlûkatın rabbinin izniyle alevler benim için sakinleşir"; "Rabbim bana dedi ki: Sen yırtıcı hayvanlar üzerinde büyük bir hükme sahipsin" şeklindeki ifadelerden hareketle (Kenan Rifâî, s. 179-181, 228) onun esasen bu tür kerametlere sahip olduğu, ondaki potansiyel gücün daha sonra halifelerinde zuhur ettiği ileri sürülmektedir. Nitekim Ahmed er-Rifâî'nin irşad faaliyeti için İskenderiye'ye gönderdiği Ebü'l-Feth el-Vâsıtî'nin halifesi Abdüsselâm el-Kalîbî'nin (el-Kuleybî) yanan bir ateşin içine girerek sönünceye kadar durduğu, Rifâî'nin torunu İbrâhim el-A'zeb'in aslan, yılan gibi vahşi hayvanlarla ve ateşle oynadığı belirtilmekte, Rifâî'nin diğer bir torunu İzzeddin Ahmed es-Sayyâd'ın bu tür olayları Allah'ın bir lutfu olarak değerlendirdiği görülmektedir.

M. Fuad Köprülü'nün bu uygulamaları Abbâsî Devleti'nin Moğollar tarafından yıkılmasından sonra şamanist tesirlerle ortaya çıkan olaylar olarak değerlendirmesi (*L'influance du Chamanisme turco-mongol sur les ordres mystiques musulmans*, s. 12-13) isabetli bir yaklaşım değildir. Zira Moğollar'ın gelmesinden önce de Rifâiyye mensuplarında bu uygulamaların varlığı bilinmektedir. Nitekim Bağdat Moğollar tarafından işgal edilmeden (656/1258) önce vefat etmiş olan Sıbt İbnü'l-Cevzî (ö. 654/1256) eserinde 578 (1182-83) yılı olaylarını anlatırken Rifâîler'de sözü edilen hallerin görüldüğünü kaydetmektedir (*Mir'âtü'z-zamân*, s. 370-371). Öte yandan bu tür haller Şamanizm tesiriyle ortaya çıkmış olsaydı aynı hallerin o dönemde diğer tarikat mensuplarında da görülmesi gerekirdi, halbuki diğer tarikatlarda bu tür uygulamalara rastlanmamaktadır.

Rifâiyye'de riyâzet ve halvet müridin mertebesine göre değişiklik gösterir. Dokuz çeşit riyâzetin dördü sâlikin çavuşluk mertebesine, beşi de nakiblik mertebesine gelmesinden sonra uygulanır. Şeyh, çavuşluk mertebesine yükseltilecek sâlike her namazın arkasından şartlarına riayet ederek ve anlamını hatırından çıkarmayarak en az 1000 defa kelime-i tevhid zikrini yerine getirmesini, bununla kalbi nurlanınca Allah ismiyle zikretmesini, ardından yine her namazdan sonra 2500'den az olmamak üzere şeyh tarafından belirlenecek miktarda en az üç ay ism-i celâl zikrine devam etmesini emreder. Bu zikir müridin kalbinde iyice yerleşip nuru yüzünde zâhir olunca onu çavuşluk mertebesine yükseltir. Daha sonra ona her biri belli sayıda günü kapsayan ve yine belli sayıda kendine mahsus zikirleri olan dört riyâzet yaptırır. Bu riyâzetlerin ardından mürid şeyhe mânevî bir işaret gelinceye kadar her gün 1000 adet "zü'l-celâli ve'l-ikrâm" zikrine devam eder ve sonunda nakiblik derecesine yükseltilir. Şeyh bu dereceyle ilgili gerekli işlemleri yerine getiren müride beş riyâzet daha yaptırır. Daha sonra günlük namazların peşinden belirlenen miktarda istigâse zikri denilen "lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn" (el-Enbiyâ 21/87) zikrine devam eder. Ardından şeyhi onu halife olacak nakibler için uygulanan kırk bir günlük tehzîb halvetine sokar. Halveti tamamlayan sâlik belli zikirleri de yerine getirdikten sonra kendisine hilâfet verilir. Hilâfet verilen müridlerin devam edeceği belli evrâd ve hizipler vardır. Rifâiyye'de ayrıca her yıl muharrem ayının on birinden itibaren yedi gün devam eden ve her güne mahsus belli sayıda zikirleri olan muharrem ayı halvetiyle bir i'tikâftan ibaret olan "halvet-i üsbûiyye" yapılmaktadır.

Rifâiyye tarikatında sünnet olduğu kabul edildiği için siyah taç tercih edilmiştir. Tarikatta kullanılan kendine has şekil ve nitelikteki bayrak (alem) ve sancak, nefse karşı yapılan büyük cihad ordusunda saf tutup sebat etmenin sembolleri olarak kabul edilir. Cuma günü müminin bayramı olduğundan o gün gerçekleştirilen zikir merasimlerinde def ve nevbet vurmak âdet haline getirilmiştir. Rifâiyye mensupları arasında XIX. yüzyıl ile XX. yüzyılın ilk çeyreğinde ünlü mûsikişinas ve zâkirbaşılar yetişmiştir. 700 kadar ilâhiyi notaya alıp bir koleksiyon hazırlayan Ali Rıza Şengel bunlardan biridir. Bu koleksiyonun büyük bölümü Abdülkadir Töre'nin koleksiyonuyla birleştirilerek dokuz cilt halinde yayımlanmıştır (Yusuf Ömürlü, *Türk Mûsikîsi Klasiklerinden İlâhîler*, İstanbul 1979-1996).

Bir Rifâî şeyhi tasviri (*Turkische Gewander und Osmanische Gesellschaft*, İstanbul 1966, lv. 134)

Rifâiyye'nin Kolları. Rifâiyye'nin şubesi veya kolları olarak anılan tarikatların birbirinden hangi hususlarda farklı olduğuna dair ilgili kaynaklarda bilgi verilmemektedir. Bundan hareketle kol isimlerinin çeşitli bölgelerde tarikatı temsil eden ya da yayılmasını sağlayan ilk şahsiyetlerden ileri geldiği, bu kolları seyrü sülûk esasları bakımından ana tarikattan ve birbirinden ayıran herhangi bir özelliğinin bulunmadığı söylenebilir. Nitekim ilk dönemlerden itibaren Rifâiyye'nin ana kolu veya en yaygın kolu olduğu anlaşılan Sayyâdîlik içindeki uygulamanın Ümmüabîde'de mevcut ana tarikattan pek farklı olmadığı görülmektedir (Tahralı, *Ahmad al-Rifâî*, s. 347).

1. Harîriyye. Ahmed er-Rifâî'nin kızından torunu Ebü'l-Hasan Ali el-Harîrî (ö. 620/1223) tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, I, vr. 288ᵇ-293ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 245). Harîrî Suriye'de Rifâîliği başlatan ilk şeyh olarak bilinir. Müridlerinden Ebû Muhammed Ali el-Harîrî b. Ebü'l-Hasan ile (ö. 645/1247) isim benzerliğinden dolayı bazı yazarlar bunlarla ilgili bilgileri birbirine karıştırmıştır (Tahralı, *Ahmad al-Rifâî*, s. 349-350). **2. Sayyâdiyye.** Ahmed er-Rifâî'nin kızından diğer torunu İzzeddin Ahmed es-Sayyâd (ö. 670/1271) tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, II, vr. 58ᵇ, 261ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 243). Tarikatın en yaygın kolu olup Irak, Suriye, Mısır, Hicaz ve Yemen'de yayılmıştır. **3. İmâdiyye.** Kaynaklarda Ahmed er-Rifâî'nin halifelerinden olduğu kaydedilen İmâdüddin el-Ekber'e nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **4. Keyyâliyye.** Ümmüabîde köyünde doğan İsmâil el-Meczûb el-Keyyâl tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, III, vr. 93ᵇ-95ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 244-245). Şeyh İsmâil, Moğollar'ın 656'da (1258) Irak'a girişinden sonra memleketinden ayrılıp Halep'e gitmiş ve ölümüne kadar orada faaliyet göstermiştir. Bazı kaynaklarda Keyyâliyye'nin kurucusu ile İsmâil el-Keyyâl b. İbrâhim el-Belhî (ö. 900/1495 civarında) birbirine karıştırılmıştır (Tahralı, *Ahmad al-Rifâî*, s. 351). **5. Cendeliyye.** Şam yakınlarında Menîn'de türbesi bulunan Cendel b. Muhammed er-Rifâî (ö. 675/1276) tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵃ⁻ᵇ; Ahmed b. Muhammed el-Veterî, s. 107; Hüseyin Vassâf, I, 245). **6. Dîrîniyye.** Azîziyye olarak da bilinir. Ahmed er-Rifâî'nin İskenderiye'ye gönderdiği halifelerinden Ebü'l-Feth el-Vâsıtî'nin müridi Ebü'l-Feth el-Baltacî'nin halifesi Mısırlı Abdülazîz b. Ahmed ed-Dîrînî'ye (ö. 694/1295) nisbet edilmiştir (bk. **DÎRÎNÎ**). **7. Atâiyye.** Kudüs civarında medfun bulunan Muhammed Atıyye er-Rifâî'ye (VII./XIII. yüzyıl) nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **8. Katnâniyye.** Seyyid Hasan el-Katnânî'ye (ö. 747/1346) nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; III, vr. 73ᵇ-74ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **9. Nûriyye.** Nûreddin Habîbullah el-Hadîsî tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, III, vr. 212ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **10. İzziyye.** Ebü'l-Feyz Hüseyin el-İzzî el-Mısrî tarafından kurulmuştur (Harîrîzâde, II, vr. 58ᵇ-59ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **11. Cebertiyye.** İsmâil b. İbrâhim el-Cebertî'ye (ö. 806/1403) nisbet edilmiştir (bk. **CEBERTÎ, İsmâil b. İbrâhim**). **12. Fenâriyye.** Antakyalı Şeyh Abdurrahman b. Muhammed el-Hanefî'den hilâfet alan Molla Fenârî'ye (ö. 834/1431) nisbet edilmiştir (Kemal b. Ahmed Ahlatî, vr. 17ᵃ-21ᵇ; Harîrîzâde, II, vr. 59ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **13. Îseviyye.** Muhammed b. Îsâ (ö. 930/1524) tarafından Mağrib'de kurulmuştur (*EI²* [İng.], VIII, 526). **14. Şa'râniyye.** Abdülvehhâb eş-Şa'rânî'ye (ö. 973/1565) nisbet edilmiştir (bk. **ŞA'RÂNÎ, Abdülvehhâb b. Ahmed**). **15. Burhâniyye.** Burhâneddin İbrâhim b. Ömer b. Ali el-Alevî'ye nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 59ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). *Tibyân*'da kaydedildiği şekliyle Burhâneddin İbrâhim'e biri Cemâleddin Abdülhamîd b. Abdurrahman el-Kûhî, diğeri Ebü'l-Abbas Ahmed b. İbrâhim el-Cebbâs vasıtasıyla iki farklı silsile ulaşmakta ve Burhâneddin İbrâhim iki ayrı kolun kurucusu olarak görülmektedir. **16. Fazliyye.** Ahmed er-Rifâî'nin neslinden Hindistanlı sûfî Cemâleddin Muhammed b. Fazlullah el-Hindî el-Burhânpûrî'ye (ö. 1029/1620) nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, III, vr. 31ᵇ-35ᵃ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **17. Cemîliyye.** Cemâleddin el-Irâkî'ye nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **18. Sebsebiyye.** Süleyman es-Sebsebî'ye nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **19. Mahmûdiyye.** Mahmûd ez-Zencî'ye nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ). **20. Aclâniyye.** Şam'da nakîbüleşraf olan Muhammed b. Aclân el-Hüseynî'ye nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ; Hüseyin Vassâf, I, 245). **21. Mahdûmiyye.** Mahdûm-ı Cihâniyân'a (ö. 785/1384) nisbet edilmiştir (Harîrîzâde, II, vr. 60ᵇ). **22. Ulvâniyye.** Ahmed el-Ulvân'a nisbet edilmiştir (Hüseyin Vassâf, I, 246). **23. Ma'rûfiyye.** Hüseyin Vassâf'ın Şeyh Ma'rûfî'ye nisbet ederek Ma'rûfiyye adıyla kaydettiği bu kol (*Sefîne*, I, 246), Şeyh Mehmed Maârifî (ö. 1279/1863) adına nisbet edilen Maârifiyye ile (Ma'rifiyye) aynı olmalıdır. XIX. yüzyılda ve XX. yüzyıl başlarında İstanbul'da Kartal, Kasımpaşa, Toygartepe'de ve Manisa şehrinde bu kola ait tekkeler olduğu bilinmektedir (bk. **MÂRİFÎ TEKKESİ**). **24. Vâsıtiyye.** Hüseyin Vassâf sadece adını zikrettiği bu kol hakkında (*Sefîne*, I, 245) başka mâlûmat vermemiştir. Ancak isminden Ahmed er-Rifâî'nin Mısır'a gönderdiği halifesi Ebü'l-Feth el-Vâsıtî ile (ö. 632/1234-35) meydana gelen bir kol olduğu tahmin edilebilir. Nitekim Murtazâ ez-Zebîdî, Ebü'l-Feth el-Vâsıtî'den Zekeriyyâ el-Ensârî'ye kadar gelen bir silsile kaydetmiştir (*'İkd*, s. 59).

Bu kollardan başka Mısır'da Bâziyye, Mâlikiyye, Hulûliyye adıyla kolların oluştuğu (*İA*, XII, 13-14), genellikle müstakil bir tarikat olarak değerlendirilen Bedeviyye'nin, kurucusu Ahmed el-Bedevî'nin mürşidlerinden Şeyh el-Berrî'nin silsilesinin Ahmed er-Rifâî'ye ulaşması sebebiyle Rifâiyye'nin bir kolu olarak da ele alındığı (*DİA*, V, 318), Halep şeyhü'ş-şüyûhu Zeynelâbidîn el-Cezerî'nin birkaç tarikatın yanı sıra Rifâiyye'den de hırka giydiği (Gazzî, II, 145), Zeyniyye tarikatının kurucusu Zeynüddin el-Hâfî'nin şeyhi Abdurrahman Şirsî, Rifâiyye'den de hilâfet aldığı için esasen Sühreverdiyye'nin bir kolu sayılan Zeyniyye'nin Rifâiyye'nin de kolu olduğu ve aynı zamanda Sühreverdiyye ile Rifâiyye'yi birleştirdiği (Harîrîzâde, II, vr. 59ᵇ-60ᵃ, 107ᵇ) kaydedilmektedir. Murtazâ ez-Zebîdî, Seyyid Abdurrahman b. Mustafa el-Ayderûs (ö. 1192/1778) vasıtasıyla kendisine ulaşan bir silsile kaydetmiştir (*'İkd*, s. 58-59).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed er-Rifâî, *el-Burhânü'l-mü'eyyed*, Dımaşk, ts., s. 33, 46, 62-63, 88, 94; a.mlf., *el-Mecâlisü's-seniyye: Sohbet Meclisleri* (trc. Ali Can Tatlı), İstanbul 1996, s. 17-18, 53; Sıbt İbnü'l-Cevzî, *Mir'âtü'z-zamân*, s. 370-371; İzzeddin Ahmed es-Sayyâd, *el-Ma'ârifü'l-Muhammediyye fi'l-vezâ'ifi'l-Ahmediyye*, İstanbul 1305, s. 58, 64; İbn Hallikân, *Vefeyât* (Abdülhamîd), I, 154; Safiyyüddin İbn Ebü'l-Mansûr, *Risâle: Biographies des maîtres spirituels connus par un cheikh égyptien du VIIᵉ/XIIIᵉ siècle* (nşr. ve trc. D. Grill), Kahire 1986, tercüme edenin girişi, s. 30; Ahmed b. İbrâhim el-Fârûsî, *İrşâdü'l-müslimîn li-tarîkati şeyhi'l-müttakîn*, İstanbul 1307, s. 3-7, 27, 32, 39-40, 81, 92-112; Ali b. Hasan el-Vâsıtî, *Hulâsatü'l-iksîr*, Kahire 1306, s. 68-70; Abdurrahman Ebü'l-Ferec el-Vâsıtî, *Tabakâtü hırkati's-sûfiyye*, Kahire 1305, s. 35; a.mlf., *Tiryâku'l-muhibbîn fî sîreti sultâni'l-'ârifîn*, Bibliothèque Nationale de Paris, code 5291, vr. 266ᵇ-267ᵃ; Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri* (trc. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1973, II, 149-150, 287; İbn Battûta, *Seyahatnâme* (trc. A. Sait Aykut), İstanbul 2004, I, 260-261, 417, 425, 427, 471; Kemâl b. Ahmed Ahlatî, *Münevvirü'l-ezkâr fî zikri silsileti'l-meşâyih*, Hacı Selim Ağa Ktp., Kemankeş, nr. 253, vr. 17ᵃ-21ᵇ; Sübkî, *Tabakât*, V, 75-80; M. Sirâceddin el-Mahzûmî, *Sıhâhu'l-ahbâr*, İstanbul 1306, s. 73, 92-96, 117-118; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, II, 145; D'Ohsson, *Tableau général*, IV, 661-662; Zebîdî, *'İkd*, s. 58-59; Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 288ᵇ-293ᵃ; II, vr. 51ᵇ, 58ᵇ-61ᵇ, 261ᵇ, 273ᵃ-274ᵇ; III, vr. 31ᵇ-35ᵃ, 73ᵇ-74ᵇ, 93ᵇ-95ᵃ, 212ᵃ; Ahmed b. Muhammed el-Veterî, *Ravzatü'n-nâzırîn ve hulâsatü Menâkıbi'ş-sâlihîn*, Kahire 1306, s. 106-107; Yahyâ b. Sâlih el-İslâmbolî, *Tarîkat Kıyafetleri* (haz. M. Serhan Tayşi – Mustafa Aşkar), İstanbul 2006, s. 73-74, 77-79, 147-150, 170, 186, 193; Sayyâdî, *Kılâdetü'l-cevâhir*, Beyrut 1301, s. 69, 218, 299-301, 366-367; a.mlf., *el-Kavâ'idü'l-mer'iyye fî usûli't-tarîkati'r-Rifâ'iyye*, İstanbul 1305; M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyâtında İlk Mutasavvıflar* (İstanbul 1919), Ankara 1966, s.174; a.mlf., *L'influance du Chamanisme turco-mongol sur les ordres mystiques musulmans*, İstanbul 1929, s. 12-13; a.mlf., *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1959, s. 95-96; Kenan Rifâî, *Ahmed er-Rifâî*, İstanbul 1340, s. 155-164, 167-168, 179-183, 228; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yıl-

maz), İstanbul 2006, I, 243-246; *Amasya Târihi*, II, 489; III, 8; H. Laoust, *Essai sur les doctrines sociales et politiques de Takī-d-Dīn Ahmad b. Taimiya*, Kahire 1939, s. 92; a.mlf., *Les schismes dans l'Islam*, Paris 1965, s. 248; Enver Behnan Şapolyo, *Mezhepler ve Tarîkatlar Tarihi*, İstanbul 1964, s. 464-465; Necmi Tarkan, *Kartal'da Kurulmuş Bir Tarîkat Ma'rifiye*, İstanbul 1964, s. 3-18; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi I*, s. 24; a.mlf., *Avrupa'da Osmanlı Mi'mârî Eserlerleri II*, s. 365, 391; a.mlf., *a.e. III*, s. 46, 84, 109, 211, 292, 316; a.mlf., *a.e. IV*, s. 107, 181, 122, 260, 296; J. S. Trimingham, *The Sufi Orders in Islam*, Oxford 1971, s. 39, 40, 45; Mustafa Tahralı, *Ahmad al-Rifâî, sa vie, son oeuvre et sa tariqua* (doktora tezi, 1973), Sorbonne Nouvelle Paris III, tür.yer.; a.mlf., "Ahmed er-Rifâî", *DİA*, II, 127-130; O. Depont – X. Coppolani, *Les confréries religieuses musulmanes* (nşr. M. J. Cambon), Paris 1987, s. 328-329; G. Veinstein – N. Clayer, "l'Empire ottoman", *Les voies d'Allah* (ed. A. Popovic – G. Veinstein), Paris 1996, s. 323, 339; Reşat Öngören, *Osmanlılar'da Tasavvuf*, İstanbul 2000, s. 19; Yûsuf Hâşim er-Rifâî – Mustafa er-Rifâî, *el-İmâmü's-Seyyid Aḥmed er-Rifâʿî*, Dımaşk 2002, tür.yer.; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 114, 390-424; Necdet Okumuş, *Manisa Rifâî Dergâhı Entekkeliler: Bir Tekkenin Tasavvufî ve Sosyal Tarihi*, Manisa 2003; Metin İzeti, *Balkanlarda Tasavvuf*, İstanbul 2003, s. 211-222; Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*, İstanbul 2004, s. 547-556; Nurhan Atasoy, *Derviş Çeyizi: Türkiye'de Tarikat Giyim-Kuşam Tarihi*, Ankara 2005, s. 136-145; Selami Şimşek, *Edirneli Kabûlî Mustafa Efendi, Hayatı, Eserleri, Tasavvufî Görüşleri, Kenzü'l-esrâr ve Dîvân'ı*, İstanbul 2005, s. 29; İbrâhim er-Râvî, *es-Seyr ve'l-mesâʿî fî aḥzâbi ve evrâdi's-seyyid el-ġavsi'l-kebîr Aḥmed er-Rifâʿî* (nşr. Abdülcelîl Atâ), Dımaşk 2006, s. 159-195; C. Mayeur – Jaouen, "Maîtres, cheikhs et ancêtres: Saints du delta à l'époque mamelouke", *Le développement du soufisme en Egypte à l'époque mamelouke*, Le Caire 2006, s. 41-50; Tahsin Özgüç – Mahmut Akok, "Develi Âbideleri", *TTK Belleten*, XIX/75 (1955), s. 382; E. Bannerth, "La Rifâiyya en Egypte", *MIDEO*, X (1970), s. 20-21; A. Popovic, "Les derviches balkaniques: La Rifâiyya", *ZBalk.*, XXV/2 (1989), s. 176-192; XXVI/2 (1990), s. 142-183; Sadi Bayram, "Amasya-Taşova-Alparslan Beldesi Seyyid Nureddin Alparslan er-Rufâî'nin 655 H./1257 M. Tarihli Arapça Vakfiyesi Tercümesi ile 996 H./1588 M. Tarihli Seyyid Fettah Velî Silsile-nâmesi", *VD*, XXIII (1994), s. 31-74; R. Elsie, "Islam and the Dervish Sects of Albania: An Introduction to Their History, Development and Current Situation", *IQ*, XLII/4 (1998), s. 269-279; Louis Massignon, "Harîriye", *İA*, V, 238-239; a.mlf., "Tarîkat", *a.e.*, XII, 13-14; C. E. Bosworth, "Rifâʿiyya", *EI²* (İng.), VIII, 525-526; Ali Refîî, "Rifâʿiyye", *DMT*, VIII, 290-291; Mustafa Kara, "Bedeviyye", *DİA*, V, 318; Ekrem Işın, "Rifâîlik", *DBİst.A*, VI, 325-330; Ömer Tuğrul İnançer, "Rifâîlik (Rifâîlik'te Zikir Usûlü ve Mûsikî)", *a.e.*, VI, 330-331.

MUSTAFA TAHRALI

RİFAT BEY, Sermüezzin
(1820-1888)

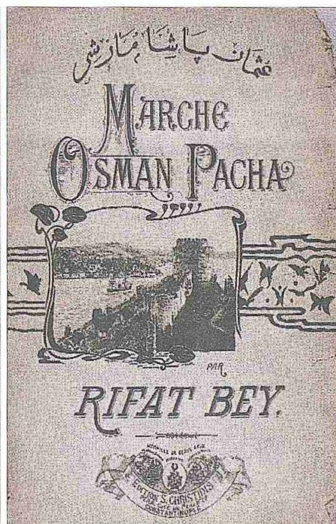
Türk mûsikisi bestekârı, hânende.

İstanbul'da doğdu. Babası II. Mahmud dönemi bestekârlarından Tanbûrî Keçi (Şirin) Ârif Ağa, annesi Hamâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. III. Selim devrinden beri Enderun'da bulunan babası vasıtasıyla küçük yaşta Enderun Mektebi'ne girdi. İlk mûsiki bilgilerini meşkhânede aldığı derslerden edindi. Özellikle Eyyûbî Şâhinbeyzâde Mehmed Bey, dedesi Hamâmîzâde İsmâil Efendi, Hacı Ârif Bey, Hâşim Bey ve Âmâ Sebûh'tan yararlandı. II. Mahmud'dan itibaren beş padişah döneminde sarayda musâhib-i şehriyârî, sermüezzinlik, Enderun'da mûsiki hocalığı, fasl-ı hümâyun serhânendeliği ve Muzıka-i Hümâyun Türk Mûsikisi Bölümü müdürlüğü yapan Rifat Bey sarayda miralay rütbesine kadar yükseldi. Bilhassa Sultan Abdülaziz'in yakınlığını kazanmış ve padişahın Mısır seyahatinde (1863) beraberindeki heyette yer almıştır. İstanbul'da vefat eden Rifat Bey'in mezarının nerede olduğu bilinmemektedir.

Zamanının en meşhur hânendelerinden olan Rifat Bey ayrıca bestelediği eserlerle devrin önde gelen bestekârları arasında yer almıştır. Hacı Ârif Bey'den büyük olmasına rağmen bestekârlığa ondan daha geç başlayan Rifat Bey, Hacı Ârif Bey ve Şevki Bey'den sonra şarkı formunu geliştirerek bu formun en tanınan bestekârı sayılmıştır. Geleneksel kurallara bağlılığın ön planda olduğu eserlerinde kullanılan makamların bütün incelikleriyle işlendiği, melodilerin zarif motiflerle süslendiği görülür. Kırım savaşında kazanılan zafer dolayısıyla (1855) bestelenen, "Sivastopol önünde yatar gemiler" mısraıyla başlayan Sivastopol Marşı ile 1871-1872 Yemen harekâtı sırasında Yemen çöllerinde bulunan askerlerin duyduğu vatan özleminin dile getirildiği "Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı" mısraıyla başlayan Alay Marşı günümüz marş repertuvarının gözde eserlerindendir. Rifat Bey'in tertip ettiği muhayyer-kürdî makamını ilk defa kullandığı, "Ey keremkâr-ı mekârim-perver-i âlîtebâr" mısraıyla başlayan Hamidiye Marşı ile hisar-bûselik makamında bestelediği, "Tâmir eyledik meydan bizimdir" mısraıyla başlayan Osman Paşa Marşı, Muzıka-ı Hümâyun kumandanlarından Callisto Guatelli Paşa tarafından çok sesli olarak düzenlenmiştir.

Mevleviyye tarikatına mensup olan Rifat Bey, âyin formunun seçkin eserleri arasında yer alan ferahnâk ve sûzinak makamlarında iki âyinin yanı sıra ilâhileriyle de dinî mûsikide gücünü ortaya koymuştur. Bunlar arasında, "Yâ Habîballah meded eyle!" mısraıyla başlayan sûzinak, "Müştâk olup özlediğim" mısraıyla başlayan uşşak, "Mest ü hayrânım zâr ü giryânım" mısraıyla başlayan şevkefzâ ilâhileriyle, "Şâh-ı iklîm-i risâlet doğduğu aydır gelen" mısraıyla başlayan hüseynî ve "Ey Resûl-i mir'ât-i Hak" mısraıyla başlayan sabâ tevşîhleri bu sahadaki eserlerinden birkaçıdır. Çeşitli formlarda eser bestelemiş olmasına rağmen Rifat Bey bir şarkı bestekârı olarak tanınmıştır. En az yarısının unutulduğu söylenen şarkıları arasında, "Hâlimi arzeyleyim sultânıma" mısraıyla başlayan bestenigâr; "Gülşen-i hüsnüne kimler varıyor?", "Niçin bülbül figân eyler, bahâr eyyâmıdır şimdi", "Sislendi havâ, tarf-ı çemenzârı nem aldı" mısralarıyla başlayan hicaz; "Gözden cemâlin çün ırağ oldu" mısraıyla başlayan muhayyer; "Bir dâme düşürdü ki beni baht-ı siyâhım", "Gözümden ey perî-rûyum", "Karlı dağı aştım geldim"

Sermüezzin Rifat Bey'in bestelediği Osman Paşa Marşı'nın neşredilen bir nüshasının kapağı ve ilk sayfası